

ความเข้าใจเรื่องกรรม*

AN UNDERSTANDABILITY IN THE LAW OF KAMMA

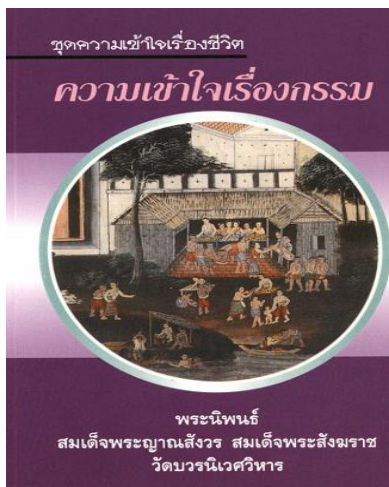
มัจจรินทร์ ทศตรกุลพัฒน์¹ และ สมเดช นามเกต²

Mutjarin Thatsadonkunlaphat¹ and Somdet Namket²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻² Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding author E-mail: mutjarin1980@gmail.com

แปลจากหนังสือ : ความเข้าใจเรื่องกรรม

ผู้เขียน : พระนิพนธ์ สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช วัดบวรนิเวศวิหาร

ผู้แปล : นายจิรายนต์ สังฆสุวรรณ

สำนักพิมพ์ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราช

วิทยาลัย 109 หมู่ 3 ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม

73170

ปีที่พิมพ์ : 2553

บทนำ

หนังสือเรื่อง “ความเข้าใจเรื่องกรรม” ที่ผู้เขียนสนใจและนำมาวิจารณ์ต่อไปนี้เป็นหนังสือด้านวิชาการที่นิพนธ์โดย สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร โดยหนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์ในปีพุทธศักราช 2553 โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย มีเนื้อหาของหนังสือนั้นท่านสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช

* Received 27 September 2023; Revised 20 October 2023; Accepted 27 December 2023

(เจริญ สุวฑฺฒโน) ได้วางกรอบในการเขียนแบ่งเป็น 9 บท ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ชีวิตเนื่องด้วยกรรม 2) กรรมคืออะไร 3) หลักกรรมนอกพระพุทธศาสนา 4) จะพิสูจน์กรรมได้อย่างไร 5) แนวคิดเรื่องกรรม 6) เพราะเหตุไรจึงไม่เชื่อเรื่องกรรม 7) การให้ผลของกรรม 8) กรรมเวร และ 9) นิทานเรื่องระงับเวร ซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งของมหาวิทยาลัย คือ การผลิตหนังสือทางพระพุทธศาสนา เพื่อเผยแพร่พระบรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้แพร่หลายไปสู่ประชาชนทุกระดับชั้นอันจะยังผลเป็นสันติสุขแก่ปวงชน

มหาวิทยาลัยพิจารณาเห็นว่า พระนิพนธ์ทางด้านพระพุทธศาสนาของเจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก มีอยู่เป็นจำนวนมาก และทรงนิพนธ์ไว้หลายลักษณะ ทั้งเชิงศาสนประวัติ ศาสนธรรมธรรมเนียมปฏิบัติ และธรรมประยุกต์ เหมาะสำหรับคนทุกระดับชั้นใช้ศึกษาหาความรู้ทางพระระพุทธศาสนา

เพื่อให้สะดวกแก่การศึกษาของผู้สนใจทั่วไปมหาวิทยาลัยจึงได้ขอพระราชทานพระอนุญาตนำพระนิพนธ์ต่างๆ ดังกล่าวมาจัดเป็นหมวดเป็นประเภท แล้วจัดพิมพ์ออกเผยแพร่โดยในชุดแรกนี้ได้จัดพิมพ์พระนิพนธ์ชุด ความเข้าใจเรื่องชีวิตขึ้นเป็นชุดแรก และจะได้จัดพิมพ์ชุดอื่นๆ ต่อไป

เนื้อหาในหนังสือความเข้าใจเรื่องกรรม

เนื้อหาในหนังสือ “ความเข้าใจเรื่องกรรม” ที่ผู้เขียนได้สรุปออกมาให้เห็นแก่นของเนื้อหาในแต่ละบทดังนี้โดยมีเนื้อหาในหนังสือนั้น 9 บทดังต่อไปนี้

บทที่ 1 ชีวิตเนื่องด้วยกรรม

ชีวิตของทุกคนเกี่ยวข้องกับกรรม ทั้งที่เป็นกรรมเก่า ทั้งที่เป็นกรรมใหม่ จะกล่าวว่าชีวิตเป็นผลของกรรมก็ได้ คำว่ากรรมเก่ากรรมใหม่นี้ อธิบายได้หลายระยะ เช่น ระยะใกล้ กรรมที่ทำแล้วในอดีตชาติ เรียกว่ากรรมเก่า กรรมที่ทำแล้วในปัจจุบันชาติ เรียกว่ากรรมใหม่ อธิบายอย่างนี้อาจจะไกลมากไป จนคนที่ไม่เชื่ออดีตชาติเกิดความคลางแคลงไม่เชื่อ จึงเปลี่ยนมาอธิบายระยะใกล้ว่าในปัจจุบันชาตินี้แหละ กรรมที่ทำไปแล้วตั้งแต่เกิดมาเป็นกรรมเก่า ส่วนกรรมที่เพิ่งทำเสร็จลงไปใหม่ ๆ เป็นกรรมใหม่แม้กรรมที่จะเข้าใจหรือที่จะทำก็เป็นกรรมใหม่ เพราะฉะนั้นการที่จะเข้าใจเรื่องชีวิตได้ดี จำต้องทำความเข้าใจเรื่องกรรมให้ดีด้วย

คำว่า กรรม มีใช้ในภาษาไทยมาก เช่น กรรมการ กรรมกรกรรมาธิการ แต่ในภาษาที่พูดกัน เคราะห์ร้ายมักตกอยู่แก่กรรมเคราะห์ดีมักอยู่แก่บุญ ดังเมื่อใครประสบเคราะห์ร้าย คือทุกข์ภัยพิบัติต่าง ๆ ก็พูดว่าเป็นกรรม แต่เมื่อใครประสบเคราะห์ดีมักพูดว่าเป็นบุญ และมีคำพูดคู่กันว่า บุญทำกรรมแต่ง เกณฑ์ให้กรรมเป็นฝ่ายดำ ให้บุญเป็นฝ่ายขาว ความเข้าใจเรื่องกรรมและคำที่ใช้พูดกันในภาษาไทยจักเป็นอย่างไรให้คงไว้ก่อน ควรทำความเข้าใจให้ถูกต้องตามความหมายในพระพุทธศาสนา

คำว่า กรรม แปลว่า กิจการที่คนกระทำ คำว่า ทำ หมายถึงทั้งทำด้วยกาย อันเรียกว่ากายกรรม ทั้งทำด้วยวาจา คือพูดอันเรียกว่าวจีกรรม ทั้งทำด้วยใจคือคิด อันเรียกว่ามโนกรรม บางทีเมื่อพูดกันว่าทำ ก็หมายถึงทำทางกายเท่านั้น ส่วนทางวาจา เรียกว่าพูด ทางใจ เรียกว่าคิด แต่กรรมรวมได้ว่าเป็นการทำทุกอย่าง เพราะจะพูดก็ต้องทำ คือทำการพูด จะคิดก็ต้องทำคือทำการคิด จึงควรทำความเข้าใจว่า ในที่ นี้ คำว่า ทำ ใช้ได้ทุกอย่าง เมื่อได้ฟังว่าทำทางกายก็เข้าใจว่าทำอะไรด้วยการที่เข้าใจอยู่แล้ว เมื่อได้ฟังว่าทำทางวาจา ก็ให้เข้าใจว่าพูดอะไรต่าง ๆ เมื่อได้ฟังว่าทำทางใจ ก็ให้เข้าใจว่าคิดอะไรต่าง ๆ ก็การฟังคำพูดอธิบายหลักวิชาอาจวางหูอยู่บ้าง แต่เมื่อเข้าใจความหมายแล้วก็จักสิ้นขัดขวาง กลับจะรู้สึกว่างสะดวก เพราะเป็นคำที่มีความหมายลงตัวแน่นอน

คำว่า กรรม มักแปลกันง่าย ๆ ว่า การทำ แต่ผู้เพ่งศัพท์และความ แปลว่า กิจการที่บุคคลทำ ดังกล่าวแล้ว ถ้าแปลว่าการทำ ก็ไปพ้องกับคำว่า กิริยา คำว่า กิริยา แปลว่า การทำโดยตรง ส่วนคำว่า กรรมนั้น หมายถึงตัวกิจหรือการงานที่กระทำดังคำที่พูดในภาษาไทยที่ถูกต้อง เช่นกสิกรรมพณิชยกรรมและคำอื่นที่ยกไว้ข้างต้น คำเหล่านี้ล้วนหมายถึงกิจการอย่างหนึ่ง ๆ ที่สำเร็จจากการทำ (กิริยา)

บทที่ 2 กรรมคืออะไร

เนื้อเรื่องของหนังสือ กรรม มักแปลกันง่าย ๆ ว่า การทำ แต่ผู้เพ่งศัพท์และความ แปลว่า กิจการที่บุคคลทำ ดังกล่าวแล้ว ถ้าแปลว่าการทำ ก็ไปพ้องกับคำว่า กิริยา คำว่า กิริยา แปลว่า การทำโดยตรง ส่วนคำว่า กรรมนั้น หมายถึงตัวกิจหรือการงานที่กระทำดังคำที่พูดในภาษาไทยที่ถูกต้อง เช่นกสิกรรมพณิชยกรรมและคำอื่นที่ยกไว้ข้างต้น

กรรม แปลว่า อะไร ได้กล่าวแล้ว แต่ กรรมคืออะไรจำต้องทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งเข้าไปอีก พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แปลความว่า "เรากล่าวเจตนา (ความตั้งใจ) ว่าเป็นกรรม เพราะคนตั้งใจ คือมีใจมุ่งแล้ว จึงทำทางกายบ้าง ทางวาจาบ้างทางใจบ้าง" ฉะนั้น กรรมคือกิจที่บุคคลตั้งใจหรือทำด้วยเจตนา ถ้าทำด้วยไม่มีเจตนาไม่เรียกว่ากรรม อย่างเช่นไม่มีเจตนาเหยียบมดตาย ไม่เป็นกรรมคือปาณาติบาต ต่อเมื่อเจตนาจะเหยียบให้ตายจึงเป็นกรรมคือปาณาติบาต แต่เมื่อจัดอย่างละเอียด สิ่งที่ทำด้วยไม่มีเจตนา ท่านจัดเป็นกรรมชนิดหนึ่ง เรียกว่ากรรมสักล่าวทำ เพราะอาจให้โทษได้เหมือนกันเหมือนอย่างที่ถูกหมายถือว่าผิดในฐานประมาท

กรรมเกี่ยวกับคนเราอย่างไร กรรมเกี่ยวกับคนเราหรือคนเรานั้นแหละเกี่ยวกับกรรมอยู่ตลอดเวลา เพราะคนเรานั้นตั้งแต่ตื่นนอนขึ้น จนถึงหลับไปใหม่ ก็มีเจตนาทำอะไรต่าง ๆ พุดอะไรต่าง ๆ คิดอะไรต่าง ๆ อยู่เสมอ โดยปกติไม่มีใครหยุดนิ่งอยู่เฉยๆ ได้ ถึงมือไม่ทำ ปากก็พุดถึงปากไม่พุดใจก็คิดถึงเรื่องต่างๆ การต่าง ๆ ที่ทำนี้แหละ เรียกว่ากายกรรม คำต่างๆ ที่พุดนี้แหละ เรียกว่าวจีกรรม เรื่องต่างๆ ที่ คิดนี้แหละ เรียกว่ามโนกรรม

กรรมนั้นดีหรือไม่ดี กรรมจะดีหรือไม่ดีก็สุดแต่ผลที่เกิดขึ้นจากกรรมนั้นๆ ถ้าให้เกิดผลเป็นคุณเกื้อกูลแก่ตนเองและผู้อื่น ก็เป็นกรรมดี เรียกว่า กุศลกรรม แปลว่า กรรมที่เป็นกิจของคนฉลาด หรือ บุญกรรม กรรมที่เป็นบุญ คือความดีเป็นเครื่องชำระล้างความชั่ว เช่น การรักษาศีล ประพฤติธรรมที่คู่กับศีล หรือแม้กิจการที่ดีที่ชอบ ที่เป็นตามที่แสดงมาแล้ว ที่เป็นสุจริตต่างๆ เช่น การตั้งใจช่วยมารดาบิดาทำการงาน การตั้งใจเรียน การตั้งใจประพฤติตนให้ดี การช่วยเหลือเกื้อกูลมิตรสหายการทำงานสาธารณสงเคราะห์ต่าง ๆ ส่วนกรรมที่ให้เกิดผลเป็นโทษเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน เป็นกรรมชั่วไม่ดี เรียกกุศลธรรม แปลว่า กรรมที่เป็นกิจของคนไม่ฉลาด บาปกรรมกรรมที่เป็นบาป เช่น การประพฤติผิดในศีลธรรม ประพฤติทุจริตต่างๆ ที่ตรงกันข้ามกับกุศลกรรม

ตัวอย่างของกรรมดีและกรรมไม่ดีข้างต้นนั้น กล่าวตามแนวพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรงจำแนกแสดงเป็นทางปฏิบัติไว้ชัดเจน เรียกว่า กรรมบถ แปลว่า ทางของกรรมเรียกสั้นๆ ว่า ทางกรรม ทรงชี้แจงไว้เพียงพอและเข้าใจง่ายว่าทางไหนดี ทางไหนไม่ดี คือ

กายกรรม (กรรมทางกาย) นั้น ข่าเขา 1 ลักของเขา 1 ประพฤติผิดในทางกาม 1 เป็นอกุศลไม่ดี เว้นจากการทำอย่างนั้นและอนุเคราะห์เกื้อกูลเขา 1 เลี้ยงชีพในทางที่ชอบ 1 สังวรในกาม 1 เป็นกุศล เป็นส่วนดี

วจีกรรม (กรรมทางวาจา) นั้น พุดมสา 1 พุดส่อเสียดเพื่อให้เขาแตกกัน พุดคำหยาบด้วยใจมีโทสะเพื่อให้เขาเจ็บใจ พุดเพ้อเจ้อเหลวไหล 1 เป็นอกุศลไม่ดี เว้นจากการพุดอย่างนั้นและพุดแต่คำจริง 1 พุดสมัคสมาน 1 พุดคำสุภาพระรื่นหูจับใจ พุดมีหลักฐานถูกต้อง ชอบด้วยกาลเทศะ 1 เป็นกุศล เป็นส่วนดี

มโนกรรม (กรรมทางใจ) นั้น คิดเพ่งเล็งอยากได้ของเขามาเป็นของของตนเอง 1 คิดพยาบาทมุ่งร้ายเขา 1 เห็นผิดจากคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว 1 เป็นอกุศลไม่ดี ไม่คิดอย่างนั้น และคิดเผื่อแผ่ 1 คิดแผ่เมตตาจิตให้เขาอยู่เป็นสุข 1 คิดเห็นชอบตามคลองธรรมเช่น เห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว 1 เป็นกุศล เป็นส่วนดี

หนังสือเล่มนี้มี 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ ในเรื่องความเข้าใจเรื่องกรรม และซึ่งสามารถสรุปได้แต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้ผู้เขียนได้อารัมภบทเรื่อง ความเข้าใจเรื่องกรรม บอกให้รู้ว่า ผู้เขียนจะนำเสนอการศึกษาความเข้าใจเรื่องกรรม ในทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจชัดเจน รู้จักเลือกรู้จักจับธรรมให้ถูกต้องหลัก นำมาใช้อย่างฉลาดปฏิบัติให้รอบด้านและตลอดวงจรการพัฒนาการมีทางที่จะสัมฤทธิ์ผลดีโดยสมบูรณ์ เป็นการพัฒนาทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ เป็นการพัฒนาทั้งตัวคนและสิ่งที่คนไปพัฒนา แกไขข้อผิดพลาดที่สืบมาในอดีต และเสริมส่วนที่ขาดไปในการทำความเข้าใจเรื่องกรรมในยุคของปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นทั้งแก่นนำและเป็นส่วนเติมเต็มของการพัฒนาทางด้านจิตใจในการทำความเข้าใจเรื่องกรรมที่ถูกต้องและช่วยให้การพัฒนาประเทศชาติดำเนินไปอย่างถูกต้องทิศทางและครบถ้วนสมบูรณ์ นำมาซึ่งความเจริญมั่นคง และสันติสุขแก่ประชาชนได้อย่างแท้จริงในการฝึกจิตในการทำความเข้าใจเรื่องกรรมที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิตที่เข้าใจในเรื่องของกรรม ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต

คนที่เว้นจากทางกรรมเป็นอกุศล ดำเนินไปในทางกรรมที่เป็นกุศล เรียกว่า ธรรมจारी แปลว่า ผู้ประพฤติธรรมสมจारीแปลว่า ผู้ประพฤติเรียบร้อยสม่ำเสมอ ความประพฤติดังนี้เรียกว่า ธรรมจริยาหรือธรรมจรรยาสมจริยาหรือสมจรรยาสมจริยาดังนี้แหละ คือ หลักสมภาพ

ในพระพุทธศาสนาสมภาพคือความเสมอกันนั้น อาจทำให้เสมอกันได้ในทางที่อาจจะทำได้ แต่ไม่อาจทำให้เสมอกันได้ในทางที่ไม่อาจจะทำ ในทางที่ไม่อาจจะทำนั้น เช่น คนเกิดมามีเพศต่างกัน มีรูปร่างสูงต่ำดำขาวต่างกัน เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ใครจะทำให้เสมอกันได้เช่น ทำให้สูงต่ำเท่ากันหมด แม้ในคนเดียวกันนี้ว่ทั้งห้าก็ไม่เท่ากัน จะทำให้เท่ากันได้อย่างไรสิ่งที่ไม่อาจจะทำให้เท่ากันได้ถ้าใครไปพยายามจัดทำเข้าก็เหมือนกับนิทานเรื่องเปรตจัดระเบียบเรื่องมีอยู่ว่า มีคนเดินทางหลายคน เข้าไปนอนพักอยู่ในศาลาซึ่งเป็นที่พักของคนเดินทางหลังหนึ่ง เมื่อพากันนอนหลับแล้ว มีเปรตเจ้าระเบียบตนหนึ่งเข้าไปในศาลา เห็นคนนอนอยู่เป็นแถวจึงไปตรวจดูทางเท้า ก็เห็นเท้าของคนนอนหลับไม่เสมอกันจึงดึงเท้าของคนเหล่านั้นลงมาให้เสมอกัน ครั้นตรวจดูเห็นเท้าเป็นแถวเสมอกันเรียบร้อยดีแล้ว ก็ไปตรวจดูทางด้านศีรษะเห็นศีรษะของคนเหล่านั้นไม่อยู่ในแถวเสมอกันอีก จึงดึงศีรษะให้ขึ้นมาเสมอกันเป็นแนวเดียวทั้งหมด แล้วก็ย้อนกลับไปตรวจดูทางเท้าอีก ก็เห็นเหลื่อมล้ำไม่เสมอกันอีก ก็ดึงเท้าให้เสมอกัน

ใหม่อีก คนก็ไม่เป็นอันได้หลับได้นอนเป็นสุข เพราะต้องถูกดึงเท้าบ้าง ดึงศีรษะบ้าง ขึ้นๆ ลงๆ ไม่รู้จักแล้ว ทั้งเปรตเจ้าระเบียบนั้นก็ไม่สามารถจัดให้เสมอกันได้การจัดให้เสมอกันในทางที่ไม่อาจจะจัดได้เช่นนี้ เป็นการจัดที่ไม่สำเร็จ รังแต่จะให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายไม่สงบสุขอย่างเดียว ส่วนการจัดให้เสมอกันในทางที่อาจจัดได้นั้นพระพุทธเจ้าทรงจัดด้วยหลักสมจริยานี้ คือเว้นจากทางกรรมฝ่ายอกุศล ดำเนินในทางกรรมฝ่ายกุศล ตามที่ทรงสั่งสอนไว้นั้น คราวนี้มาพิจารณาว่า เมื่อปฏิบัติในสมจริยานั้น เป็นสมภาพได้อย่างไร สมภาพ แปลว่า ความเสมอกัน คือตัวเราเองกับผู้อื่น หรือผู้อื่นกับตัวเราเองเสมอกัน ตัวเราเองรักสุขเกลียดทุกข์ ผู้อื่นก็รักสุขเกลียดทุกข์เหมือนกัน ตัวเราเองไม่ปรารถนาให้ผู้อื่นมาก่อกรรมที่ไม่ดีแก่เราทุก ๆ ข้อ พอใจแต่จะให้เขามาประกอบกรรมที่ดีแก่เราทั้งนั้น ถึงผู้อื่นก็เหมือนกันเขาก็ไม่ประสงค์ให้เราไปก่อกรรมที่ชั่วร้ายแก่เขา ประสงค์แต่จะให้เราไปประกอบกรรมที่ดีแก่เขาเท่านั้น เมื่อทั้งเราทั้งเขาต่างมีความชอบและไม่ชอบเสมอกันอยู่เช่นนี้ ทางที่จะให้เกิดสมภาพได้โดยตรงก็คือ ทั้งสองฝ่ายต่างดำเนินเข้าหาจุดที่เสมอกันนี้ คืองดเว้นจากทางกรรมที่ชั่วร้าย ซึ่งต่างก็ไม่ชอบให้ใครมาทำแก่ตนด้วยกัน และดำเนินไปในทางกรรมที่ดีซึ่งเกื้อกูลกัน ที่ต่างก็ชอบจะให้ใครมาทำแก่ตนด้วยกัน เมื่อประพัตติดังนี้

สมภาพที่ถูกต้อ้งก็เกิดขึ้น และเป็นสมภาพคือเป็นความเสมอกันจริง ๆ และเมื่อมีสมภาพดังนี้ ภราดรภาพ คือความเป็นพี่น้องกัน หรือเป็นญาติที่คุ้นเคยไว้วางใจกันได้ก็เกิดขึ้น เสรีภาพคือความมีเสรีอันที่จะไปไหน ทำอะไรได้โดยที่ไม่ถูกใครเบียดเบียนและไม่เบียดเบียนใครด้วยก็เกิดขึ้น สมจริยาของพระพุทธเจ้าอันยังให้เกิดสมภาพ ภราดรภาพ เสรีภาพ ดังกล่าวนานี้เป็นธรรมจรรยา ความประพฤติธรรมประกอบอยู่ด้วยหลักยุติธรรมและศีลธรรมต่างๆ บริบูรณ์ถ้ามีปัญหา ประพฤติธรรมคือประพฤติอย่างไร ก็ตอบได้ว่าประพฤติให้เป็นสมจริยา ดังกล่าวนั่นเอง และเมื่อเข้าใจความดังนี้แล้ว คำว่า สมจริยา จะแปลว่า ความประพฤติเรียบร้อยสม่ำเสมอก็ได้ ความประพฤติสมควรหรือเหมาะสมก็ได้ความประพฤติโดยสมภาพก็ได้ เป็นคำแปลที่ถูกต้อ้งกับความหมายทั้งนั้น ดังนี้แหละเป็นธรรมจรรยาฉะนั้น หลักธรรมจรรยาของพระพุทธเจ้า ก็เป็นหลักที่เป็นแม่บทของหลักทั้งหลายแห่งความสุขสงบของชุมชนคนทั่วไป ถ้าไม่อยู่ในแม่บทนี้แล้ว จะเกิดความสงบสุขไม่ได้ สมภาพภราดรภาพเสรีภาพ ก็จักมีขึ้นไม่ได้ จะมีได้ก็เช่นเสรีภาพของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและผู้ที่ทำให้ไปนอกแม่บทก็จะเป็นเหมือนเปรตจัดระเบียบดังกล่าวแล้ว ซึ่งต้องจัดกันไม่รู้จักเสร็จ ทั้งเป็นการก่อกวนก่อเวรก่อศัตรูและความวุ่นวายเดือดร้อนจัดกันไปจนโลกแตกก็ไม่เสร็จ

กรรมตามที่กล่าวมานี้ ที่ชี้ระบุลงไปว่า กรรมคืออะไรและทำอย่างไรเป็นกรรมดี ทำอย่างไรเป็นกรรมไม่ดี เป็นทางกรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งเมื่อก้าวโดยสรุปแล้ว ก็พอประมวลเป็นหลักใหญ่ๆ ได้เป็น 3 ข้อ คือ

1. พระพุทธศาสนาแสดงว่ามีกรรม ใครทำดีก็เป็นกุศลติดตัวอยู่ ใครทำชั่วก็เป็นอกุศลกรรมติดตัวอยู่
2. พระพุทธศาสนาแสดงว่ามีกรรมวิบาก คือผลของกรรม ผลที่ดีเกิดจากกรรมที่ดี ผลที่ชั่วเกิดจากกรรมที่ชั่วไม่สับสนกัน เหมือนอย่างผลมะม่วงเกิดจากต้นมะม่วงผลขนุนเกิดจากต้นขนุน หวานพืชเช่นไรก็ได้ผลเช่นนั้น
3. พระพุทธศาสนาแสดงว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของของตน คือตัวเราเองทุกๆ คนเป็นเจ้าของกรรมที่เราทำ และเป็นเจ้าของผลของกรรมนั้นๆ ด้วย เมื่อตัวเราเองทำดีก็มีกรรมดีติดตัว และต้องได้รับผลดี เมื่อตัวเราเองทำไม่ดีก็มีกรรมชั่วติดตัว และต้องได้รับผลชั่วไม่ดี จะ

ปิดกรรมที่ตัวเราเองทำให้พ้นตัวออกไป และจะปิดผลของกรรมให้พ้นตัวออกไปด้วยหาได้ไม่ ต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อกรรมของตนเองเมื่อหลักกรรมของพระพุทธศาสนามีอยู่ดังนี้ พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนให้ทุกๆ คนหมั่นนึกคิดอยู่เสมอๆ ว่า เรามีกรรมเป็นของตน เป็นกรรม ทายาท คือเป็นผู้รับผลของกรรมมีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่อาศัย เฉพาะ (ตนเป็นคนๆ ไป) นอกจากนี้ พระพุทธเจ้ายังได้ตรัสไว้ว่า กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลว และดีต่างๆ กันเป็นต้น

บทที่ 3 หลักกรรม นอกพระพุทธศาสนา

ส่วนในลัทธิอื่น บางลัทธิปฏิเสธกรรมเสียเลย บางลัทธิรับรองหลักกรรมบ้าง ปฏิเสธ บ้าง แต่การระบุว่าทำอะไรเป็นกรรมดี ทำอะไรเป็นกรรมไม่ดี ก็มีกล่าวไว้ต่างๆ กันลัทธิที่ ปฏิเสธหลักกรรมเสียเลยนั้น คือปฏิเสธว่ากรรมดีชั่วไม่มีผลของกรรมดีชั่วไม่มี เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ไม่มี กรรมเป็นของใครไม่มีใครเป็นเจ้าของของกรรม เพราะเมื่อใครทำอะไรทำแล้วก็แล้วไป ไม่ เห็นมีอะไรที่เรียกว่ากรรมเหลือติดตัว และที่ว่าดีไม่ดีนั้นก็เป็นการว่าเอาเอง ใครชอบก็ว่าดี ใคร ไม่ชอบก็ว่าไม่ดี เหมือนอย่างฝนตกแดดออก ใครชอบก็ชม ใครไม่ชอบก็ติโดยที่แท้เป็นเรื่องของ ดินฟ้าอากาศ เป็นไปตามธรรมชาติเมื่อเป็นเช่นนั้นก็ไม่มีผลอะไร กรรมอะไร ส่วนผลต่างๆ ที่ ได้รับนั้น เกิดขึ้นตามคราว ตามสมัย เหมือนอย่างผลไม้ต่างๆ ถึงคราวจะมีผล ก็มีผลขึ้นตาม ชนิดลัทธิที่รับบ้างปฏิเสธบ้าง เช่น รับว่าเมื่อทำอะไรไปก็เป็นบุญเป็นบาป ทำนองรับรองว่า กรรมมี แต่เมื่อคราวจะต้องรับผลของกรรม ก็อยากจะรับแต่ผลของกรรมดีไม่ยอมรับผลของ กรรมชั่ว จึงแสดงวิธีทำให้หายบาป เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ทำเองจึงมิใช่เป็นเจ้าของของกรรมที่ทำอย่าง แน่นนอนแต่มีเจ้าของอยู่อีกส่วนหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นผู้บันดาลผลอะไรให้เกิดแก่ใครก็ได้ อาจเป็นผู้ยก บาปเพิ่มบาปให้ก็ได้มีเรื่องเล่าไว้ในพงศาวดารลังกาว่า ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 22 โอรสของ เจ้าผู้ครองรัฐที่อยู่กลางเกาะ นามว่าราชสิงหะได้ทำปิตุมาต (ปลงพระชนม์พระบิดา) แล้วเกิด กลัวบาป จึงได้ประชุมพราหมณ์ถามหาวิธีล้างบาป ฝ่ายภิกษุสงฆ์ในพระพุทธ-ศาสนาตอบว่า เป็นอนันตริยกรรม (กรรมหนักที่ให้ผลในอันดับสืบไปทีเดียว ไม่มีอะไรมาคั่นได้) ไม่มีทางจะล้าง บาปได้ พวกพราหมณ์ตอบว่า มีวิธีล้างบาปราชสิงหะจึงขัดเคืองภิกษุสงฆ์ไปนับถือศาสนา พราหมณ์ เรื่องนี้เป็นตัวอย่างของคนที่ยากจะรับแต่ชอบ ไม่อยากรับผิดชอบจากกรรมของตนหนึ่ง

ลัทธิใดๆ แม้จะรับรองหลักกรรมอยู่บ้าง แต่ก็แสดงว่าทำอะไรอะไรไม่ดีต่างๆ กันเพราะถือหลักต่างๆ กันเหมือนอย่างการฆ่าสัตว์ที่ทางพระพุทธศาสนาแสดงว่าเป็นบาปแต่ลัทธิอื่นแสดงว่าเป็นบุญก็มี

หลักในการชี้ว่า อะไรเป็นบุญอะไรเป็นบาป ในทางพระพุทธศาสนานั้น ควรทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า คือหลักธรรม-จริยา สมจริยา ดังกล่าวแล้วข้างต้น หรือหลักเมตตาหลักอุทิศธรรมะนั้น ที่พูดว่าทุกลัทธิศาสนาสอนให้คนละชั่วทำดี จึงนับถือได้เหมือนกันๆ กัน อาจจะเป็นคำพูดเพื่อประนีประนอม หรือเพื่อแสดงมรรยาทว่าไม่ยกตนข่มท่าน เจตนาที่ดีอยู่ แต่ถ้าจะต้องนับถือกันจริง ๆ และต้องพิจารณาดูแล้วก็จะเห็นว่า ไม่เหมือนกัน ปฏิบัติไปคนละอย่าง เพราะเห็นว่าเป็นการถูกผิด เป็นบุญบาปหรือดีชั่วกันไปคนละอย่าง เหมือนอย่างการฆ่าสัตว์ ดังกล่าวแล้วได้ทราบมา คราวหนึ่ง สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวง-วชิรญาณวงศ์ ได้รับสั่งถาม ท่านเจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (สิริจันท) วัดบรรมนิवास ว่า เห็นว่าฆ่าสัตว์บูชายัญไปสวรรค์เป็นสัมมาทิฏฐิ (เห็นชอบ) หรือมิจฉาทิฏฐิ (เห็นผิด) ท่านเจ้าคุณอุบาลี ฯ ตอบว่า เป็นสัมมาทิฏฐิแซก ดังนี้ ท่านตอบเพียงเท่านี้จะพูดกลับอีกทีหนึ่งก็ว่าเป็นมิจฉาทิฏฐิทางพระพุทธศาสนาเรื่องนี้เป็นตัวอย่างว่ามีได้นับถือได้เหมือนกันจริงไม่ต้องกล่าวถึงผู้นับถือลัทธิศาสนาอื่น แม้พุทธศาสนิกชนเองซึ่งมีศรัทธาในกรรมอยู่บ้าง ก็ยังคลางแคลงกันอยู่โดยมากกว่า ผู้ทำกรรมจะได้รับผลเมื่อไร เพราะตามที่ปรากฏเห็นกันอยู่ บางคนทำดีแต่ไม่เห็นว่าได้ดี บางคนทำชั่วแต่ไม่เห็นว่าได้ชั่ว บางทีกลับได้ผลตรงกันข้าม จะมีอะไรมาพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ตามที่แสดงไว้ในพระพุทธศาสนา

บทที่ 4 จะพิสูจน์กรรมได้อย่างไร

เดี๋ยวนี้เมื่อพูดว่าอะไรเป็นอะไร ก็มักจะถูกถามว่า พิสูจน์ได้หรือไม่ เหมือนอย่างวิธีพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ อันหลายๆ สิ่งที่เราพิสูจน์ขึ้น หรือดังที่เรียกว่าปรากฏการณ์นั้น ต้องเป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้แน่ ในเมื่อมีเครื่องพิสูจน์ที่เพียงพอ แต่จะเป็นเครื่องพิสูจน์ชนิดไหน ก็สุดแต่สิ่งที่จะพิสูจน์ ถ้าสิ่งที่พิสูจน์นั้นเป็นวัตถุหรือสสาร ก็พึงพิสูจน์ด้วยเครื่องพิสูจน์สำหรับวัตถุหรือสสารนั้นทางวิทยาศาสตร์ ดังนี้ เป็นต้น ถ้าสิ่งที่พิสูจน์เป็นอย่างอื่น จะใช้เครื่องพิสูจน์สำหรับวัตถุหรือสสารนั้นก็หาได้ไม่เหมาะที่จะใช้เครื่องพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ดังกล่าวได้ทุกอย่างแล้วศาลหลวงก็ไม่

ต้องตั้งขึ้น เพราะเมื่อใครถูกกล่าวหาฟ้องร้องว่าทำผิด ก็จับตัวมาเข้าห้องวิทยาศาสตร์พิสูจน์ ไม่ต้องขึ้นศาลในบัดนี้แม้จะมีเครื่องจับเท็จก็ใช้เป็นเพียงเครื่องมือประกอบเท่านั้นใช้เป็นเครื่องวินิจฉัยเด็ดขาดหาได้ไม่ ฉะนั้น จะพิสูจน์อะไรก็ต้องมีเครื่องพิสูจน์ที่ควรกัน กล่าวอย่างสรุป เมื่อสิ่งที่พิสูจน์เป็นวัตถุหรือสสาร ก็ใช้เครื่องพิสูจน์ในทางนั้น เมื่อสิ่งที่พิสูจน์เป็นความจริงที่นอกไปจากวัตถุหรือสสาร ก็ต้องใช้เครื่องพิสูจน์อย่างอื่นที่จะชี้ถึงความจริงนั้นๆ ได้ อังวิธีที่ทั่วโลกก็ใช้กันอยู่แล้ว เป็นต้นว่า

การพิสูจน์ความผิด เมื่อบุคคลถูกกล่าวหาฟ้องร้องว่าทำผิดกฎหมาย ก็ต้องพิสูจน์กันตามวิธีที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเช่น สืบสวน สอบสวน ไต่สวน พิจารณา วินิจฉัยโดยยุติธรรมตามกฎหมาย

การพิสูจน์ภูมิรู้สติปัญญา เรื่องนี้จะข้งดวงวัดอย่างวัตถุหรือจะคำนวณด้วยวิธีคณิตศาสตร์ ให้รู้ว่าใครมีภูมิสติปัญญาเท่าไรหาได้ไม่ เพราะมิใช่เป็นสิ่งที่มีส่วนกว้างบางตื้นลึกหนักเบาอย่างสิ่งของ ฉะนั้น จึงต้องใช้วิธีให้แสดงออก เหมือนอย่างในครั้งโบราณ ผู้ที่เรียนสำเร็จศิลปศาสตร์มาแล้ว ก็แสดงศิลปศาสตร์นั้นในที่ประชุมชน ในบัดนี้ก็ใช้การสอบต่างๆ ตั้งข้อสอบให้ตอบเมื่อตอบได้ตามกฎเกณฑ์ก็รับรองว่าสอบได้มีภูมิรู้ชั้นนั้นชั้นนี้ แม้การวัดภูมิสติปัญญาที่เรียกว่าไอคิวของฝรั่ง ก็เป็นวิธีตั้งปัญหาให้ตอบเช่นเดียวกัน แล้วก็ตัดสินว่ามีสติปัญญาขนาดนั้นขนาดนี้ วิธีพิสูจน์ด้วยการสังเกตจากการแสดงออกนี้ ก็คล้ายเป็นการทำนายอย่างหมอดู ซึ่งทำนายไปตามหลักเกณฑ์ ไม่ใช่เป็นความจริงอย่างเต็มที่เหมือนอย่างรู้ด้วยญาณ (ความหยั่งรู้จริง) แต่เรียกว่าเป็นญาณสมมติก็พอได้คือต่างว่าเป็นญาณ เมื่อใช้วิธีซึ่งเป็นที่ยอมรับกันแล้ว เช่น วิธีสอบดังกล่าว ก็เป็นใช้ได้เป็นต้น

บทที่ 5 แนวคิดเรื่องกรรม

ในมหาโพธิชาดกตอนหนึ่ง เล่าว่า พระราชาแห่งรัฐ หนึ่งมีอำมาตย์อยู่ 4 คน เป็นผู้แสดงลัทธิต่างๆ แก่พระราชา อำมาตย์คนที่ 1 แสดงลัทธิว่า ผลทุกอย่างไม่มีเหตุ อำมาตย์ คนที่ 2 แสดงลัทธิว่า พระอิศวร (พระเป็นเจ้า) สร้าง อำมาตย์คนที่ 3 แสดงลัทธิว่า ทุกๆ อย่างเป็นเพราะบุญกรรม (กรรมในปางก่อน) อำมาตย์คนที่ 4 แสดงลัทธิว่า ขาดสูญ ยังมีชีปะขาวอีกคนหนึ่ง ซึ่งพระราชาเคารพนับถือ ประารณานาจะ ไต่ถามทักกับอำมาตย์เหล่านั้น จึงไปขออนุญาต

จากชาวบ้านมา ตาก ทำให้หมดกลืนให้เรียบร้อยดีแล้ว จึงนุ่งห่มหนังวานรและ ใช้เป็นอย่างผ้า พาดบ่า เข้าไปในพระอุทยาน พระราชาได้ทรง ทราบ ได้เสด็จพร้อมกับอำมาตย์ทั้งสี่ ทอดพระ เจริตรเห็นท่าน ชีปะขาวกำลังนั่งสนใจอยู่กับหนังวานร จึงตรัสถาม ชีปะขาวก็ ทูลตอบว่า วานร นี้มีอุปการะแก่อาตมามาก ช่วยนำน้ำมาให้บ้าง กวาดที่ให้อยู่บ้าง ทำการปฏิบัติให้ต่างๆ อาตมา จะไปไหนก็ขึ้นหลังวานรนี้ไป แต่คราวหนึ่งอาตมาเกิดมีจิตใจทรมาน จึงกินเนื้อของวานรนั้น นำ หนังมาตากให้แห้ง ใช้นุ่งห่มตลอดถึงปุนันนอน เพราะคิดถึงบุญคุณว่ามีอุปการะแก่อาตมามาก ฝ่ายอำมาตย์ทั้งสี่ได้ยินดังนั้น ก็พากันกล่าวเย้ยหยันว่าตาชีปะขาวนี้เป็นคนนอกตัญญู ทรยศต่อ มิตร ทำปาณาติบาต

เรื่องในชาดกที่เล่ามานี้ แสดงว่าแม้ผู้ที่ถือลัทธิว่าไม่มีความดีความชั่ว ก็ยังมีสามัญ สำนึกอยู่ในความดีความชั่ว ซึ่งเป็นหลักความจริง จึงได้กล่าวตำหนิชีปะขาวโพธิสัตว์ไป โดยไม่ ทันทักถึงลัทธิของตนที่ถืออยู่ ฉะนั้น เรื่องของกรรมจึงเป็นเรื่องของความเป็นจริง ที่เป็นไปโดย ธรรมชาติสามัญ พระพุทธเจ้าก็ทรงเอาความจริงนี้แหละมาสั่งสอน มิได้ทรงแต่งเรื่องของกรรม ขึ้นเอง ทั้งมิได้ทรงยกย้ายเปลี่ยนแปลงบิดผันไปจากความจริง ทรงชี้แจงแสดงเปิดเผยไปตาม หลักความจริงเท่านั้น

บทที่ 6 เพราะเหตุไรจึงไม่เชื่อเรื่องกรรม

ในจิตใจที่มีสามัญสำนึกของทุกๆ คน ย่อมมีความ รู้สึกว่ามีความดีความชั่ว มีผลของ ความดีความชั่ว และผู้ทำ นั้นเองเป็นผู้มีความดีความชั่วติดตัวอยู่ เพราะใครทำกรรมอัน ไใด กรรมนั้นย่อมจารึกอยู่ในจิตใจ และผู้ทำนั้นเองต้องเป็นผู้รับ ผลคือรับผิชอบต่อการกระทำของ ตน ความพิสดารในเรื่องนี้ได้ แสดงแล้ว แต่การที่คนไม่น้อยยังไม่มีเชื่อตั้งมั่นลงไปใน กรรมตามหลักที่กล่าว ซึ่งรวบรัดโดยย่อว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ ชั่ว” ก็เพราะเหตุ 2 ประการ คือ

1. ความลำเอียงเข้ากับตนเอง หรือถือเอาแต่ใจตน
2. ไม่เห็นผลสนองที่สาสมทันตาทันใจ

บทที่ 7 การให้ผลของกรรม

แม้ในเรื่องกรรมให้ผล ท่านก็แสดงว่าเกี่ยวแก่สถานการณ์ 4 อย่าง คือ (1) คติ (2) อัตภาพ (3) กาลสมัย (4) การประกอบกรรม

1) คติคือที่ไป แสดงในปัจจุบัน คือไปทุกๆ แห่งจะไปเที่ยว ไปพักผ่อนชั่วครว หรือไป อยู่ประจำการก็ตามคนที่ทำดีมาแล้ว 2) อัตภาพ หมายถึงความมีร่างกายสมบูรณ์ประกอบด้วย พละนามัย สามารถทำสิ่งที่ควรทำได้ตามต้องการพละนามัยของร่างกายนี้เป็นสิ่งสำคัญ ความดี จะให้ผลเต็มที่ต่อเมื่อร่างกายสมบูรณ์ 3) กาลสมัย หมายถึงว่าในกาลสมัยที่สมบูรณ์ มี ผู้ปกครองดี มีหมู่ชนที่ดี กรรมดีก็มีโอกาสให้ผลได้มาก กรรมชั่วก็อาจสงบผลอยู่ก่อน เพราะใน

กาลสมัยเช่นนี้จะพากันยกย่องอุดหนุนคนดี ไม่สนับสนุนคนชั่ว ทำให้คนดีมีโอกาสรากฎตัวประกอบกรรมที่ดี 4) การประกอบกรรม หมายถึงการประกอบกระทำในปัจจุบัน ถ้าประกอบกระทำกรรมที่ดีที่ชอบอยู่ในปัจจุบันกรรมชั่วที่ทำไว้ในอดีตก็อาจยังระงับผล หรือแม้กำลังให้ผลอยู่แล้วก็อาจเบาลง ดังเช่นผู้ที่ต้องถูกกักขังของจำ เมื่อประพาสตัวดีก็ย่อมได้รับผ่อนผัน และลดเวลากักขังจองจำนั้นให้น้อยเข้า ถ้ากรรมเก่าดีอยู่แล้วก็ยิ่งจะส่งเสริม ส่วนกรรมที่หนักน้อยกว่าหรือเบากว่าก็ให้ผลตามหลัง การให้ผลของกรรมจึงเกี่ยวกับกาลเวลา ประกอบกับสถานการณ์ 4 อย่าง คือ (1) คติ (2) อรรถาพ (3) กาลสมัย (4) การประกอบกรรมในปัจจุบัน แต่กรรมย่อมให้ผลแน่นอน ตามพระพุทธภาษิตว่ากल्याณการีกल्याณ ทำดีได้ดีปาลการิจปาปํ ทำชั่วได้ชั่ว

บทที่ 8 กรรมเวร

เวรคือความเป็นศัตรูกันของบุคคล 2 คน คือ 2 ฝ่าย เพราะฝ่ายหนึ่งก่อกรรมเสียหายแก่อีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่ได้ ได้รับความเสียหายนั้นก็ผูกใจเจ็บและคิดแก้แค้นตอบแทน เวรจึงประกอบด้วยบุคคล 2 คน หรือ 2 ฝ่าย คือผู้ก่อความเสียหาย 1 ผู้ได้รับความเสียหาย 1 บุคคลที่ 2 นี้ผูกใจเจ็บแค้น จึงเกิด ความเป็นศัตรูกันขึ้น นี้แหละคือเวรผลของกรรมได้แสดงแล้วว่า ผลดีต่างๆ เกิดเพราะกรรมดี ผลชั่วต่างๆ เกิดเพราะกรรมชั่ว ส่วนผลของเวร คือความทุกข์ที่บุคคล 2 ฝ่ายผู้เป็นศัตรูคูเวรก่อให้แก่กัน กรรมเมื่อให้ผลแล้วก็หมดไป เหมือนอย่างผู้ต้องโทษครบกำหนดแล้วก็พ้นโทษ ส่วนเวร เมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายนั้นยังผูกใจเป็นศัตรูกันอยู่ตราบใด ก็ยังไม่ระงับตราบนั้น แต่เมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายเลิกเป็นศัตรูกันเมื่อใด เวรก็ระงับเมื่อนั้น ฉะนั้น เวรจึงอาจยาวก็ได้ สั้นก็ได้ สุดแต่บุคคล 2 ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สัตว์บางชนิดพบกันเข้าไม่ได้ เป็นต้องทำร้ายกัน เช่น กากับนกเค้าจับตผู้ฉลาดในการสอนยกเป็นตัวอย่างของเวรที่ผูกกันยืดยาวไม่รู้จบ เหมือนกับผูกกันมาตั้งแต่ปฐมกาลป์ และผูกกันไปไม่สิ้นสุด ในหมู่มนุษย์บางชาติบางเหล่าก็คล้ายๆ กันอย่างนั้น

บทที่ 9 นิทานเรื่องระงับเวร

นิทานเรื่องระงับเวรที่เล่านี้เป็นเรื่องโบราณ ยังมีนิทานเรื่องระงับเวรในระยะเวลาใกล้ๆ นี้ คือในสงครามโลกคราวที่แล้ว เมื่อญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทย จับฝรั่งมาเป็นเชลยกำหนดให้ทำงานต่างๆ คนไทยก็พากันสงสารเชลยฝรั่งและแสดงเมตตาจิตสงเคราะห์ จนเห็นพวกชาวบ้านหาบคอนผลไม้ไปคอยให้ พากันช่วยเหลืองานต่างๆ ไม่ได้ถือว่าเป็นคู่เวรคู่ศัตรูกัน เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามกลับเป็นเชลย คนไทยก็กลับสงสารญี่ปุ่น อำนาจเมตตาจิตของคนไทย

ส่วนรวมนี่เชื่อกันว่า เป็นเครื่องผูกมิตรในจิตใจของทั้งฝรั่งทั้งญี่ปุ่น ซึ่งได้ช่วยประเทศไทยไว้อย่างมากมาย ถ้าคนไทยมีนิสัยผูกเวรมากกว่าผูกมิตรแล้ว เหตุการณ์ก็อาจจะไม่เป็นเช่นนี้

อาศัยการปฏิบัติตามคำที่ทุกคนคงได้ฟังจนคุ้นหู คือ“ขอรัก” กับคำว่า “ให้อภัย” เมื่อใครทำอะไรล่วงเกินแก่คนอื่นก็กล่าวคำขอรักหรือขอโทษ ฝ่ายผู้ที่ถูกล่วงเกินก็ให้อภัยคือยกโทษให้ คนเราต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่ คือรวมบ้านเรือนร่วมโรงเรียน ร่วมประเทศชาติ เป็นต้น ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ ก็อาจจะประพฤติก่อล่วงเกินกันบ้างเพราะความความประมาทพลั้งเผลอต่างๆ ถ้าต่างไม่รู้จักขอรัก และไม่รู้จักให้อภัยแก่กันและกันแล้ว ก็จะทะเลาะวิวาทกัน แดกญาติ แดกมิตร แดกสหายกันไม่มีความสุขสงบ นี่แหละคือเวร อันได้แก่ความเป็นศัตรูกันหรือที่เรียกอย่างเบาๆ ว่า ไม่ถูกกันนั่นเองอนึ่ง จะคิดว่าล่วงเกินเขาแล้วก็ขอโทษเขาได้ ดังนี้แล้ว ไม่ระมัดระวังในความประพฤติของตน ก็ไม่ถูก เพราะโดยปกติสามัญย่อมให้อภัยกันในกรณีสมควรให้อภัย ซึ่งผู้ประพฤติก่อล่วงเกินแสดงให้เห็นได้ ว่าทำไปด้วยความประมาท หรือด้วยความโง่เขลาเบาปัญญา และให้โทษไม่มากนัก คนที่มีจิตใจสูง

เป็นพิเศษเท่านั้นจึงจะให้อภัยในเรื่องร้ายแรงได้ ซึ่งก็มีเป็นส่วนน้อย และถึงแม้จะให้อภัยในส่วนตัว แต่กฎหมายบ้านเมืองไม่ยอมให้อภัยให้ก็มี และโดยเฉพาะเมื่อเป็นบาป หรืออกุศลกรรมแล้ว กรรมที่ตนก่อขึ้นไม่ให้อภัยแก่ผู้ก่อกรรมนั้นเลย ฉะนั้นทางที่ดีจึงควรมีสติระมัดระวัง มีขันติคือความอดทน มีโสรัจจะคือความสงบเสงี่ยม คอยเจียมตน ประหยัดตน ไม่ก่อเหตุเป็นเวรเป็นภัยแก่ใคร พระพุทธเจ้าจึงตรัสไว้ว่า“สณฺณมโต เวรํ น จียตี” ผู้ระมัดระวังย่อมไม่ก่อเวร”

บทวิจารณ์

ความเข้าใจเรื่องกรรม ฉะนั้นกรรมผู้ยังมี 2 ผู้รู้ที่ถูกรับ กับ ผู้รู้ที่ผิดกรรม ผู้รู้ที่ถูกรับ จิตเบา อ่อนโยน นุ่มนวล คล่องแคล่ว ว่องไว ขยันในการเรียนรู้อารมณ์ ชื่อตรงในการรู้ อารมณ์ การพิสูจน์และจิตใจ เมื่อต้องการจะรู้ว่าใครมีความคิดเห็นอย่างไร จะใช้เครื่องซึ่งดวงวัดเป็นต้นก็ไม่ได้เหมือนกันต้องใช้วิธีให้แสดงออกมา ในทางการเมืองเช่นออกเสียงเลือกตั้งออกเสียงประชามติ ในการประชุม เช่น การอภิปราย การลงมติและในส่วนปลีกย่อย เฉพาะเรื่อง เฉพาะบุคคล ก็ใช้วิธีเผยให้บุคคลนั้นแสดงออกมา และสังเกตจากอาการที่เขาแสดงออกมานั้น แต่ถ้าเขาไม่แสดงอาการอะไรออกมาแล้วก็จะรู้ไม่ได้ เว้นไว้แต่จะมีญาณหยั่งรู้จิตใจของเขาเท่านั้นการพิสูจน์ต่างๆ ตามที่กล่าวมานี้ แสดงว่าเครื่องพิสูจน์นั้นมีต่างๆ เมื่อเป็นวัตถุก็

นำเข้าห้องวิทยาศาสตร์ เมื่อเป็นความผิดก็นำเข้าโรงศาล เมื่อเป็นภูมิรู้ก็นำเข้าสอบไล่ เมื่อเป็นจิตใจก็เผยให้แสดงออก ดังนั้นเป็นต้น คราวนี้เป็นกรรมจะนำเข้าวิธีไหน? จะนำเข้าโรงศาลหรือจะนำเข้าห้องสอบไล่ดังกล่าวแล้วเป็นต้น ก็คงไม่ได้ผล จึงต้องนำเข้าพิสูจน์ตามหลักเหตุผลอันเป็นเหตุผลอย่างธรรมดาสามัญ ที่สามารถจะเข้าใจได้ด้วยสามัญสำนึกของทุกๆ คน ดังจะกล่าวต่อไปนี้ทุกๆ คนเมื่อตากแดดก็ร้อน เมื่ออาบน้ำก็เย็น เมื่อได้รับความร้อนเย็นตามที่ต้องการก็เป็นสุข เมื่อได้รับเกินต้องการก็เป็นทุกข์ สิ่งที่ทำให้เป็นสุขหรือเป็นทุกข์เหล่านี้ เรียกว่าเหตุผลความสุขหรือทุกข์ที่ได้รับ เรียกว่าผล ถ้าเป็นเหตุผลในทางให้เกิดสุข ก็เรียกว่าดี ถ้าเป็นเหตุผลในทางให้เกิดทุกข์เรียกว่าชั่วร้าย เหตุผลที่เกิดจากการทำของบุคคลก็เช่นเดียวกันเช่น เมื่อผู้ใดมารังแกตัวเราให้เดือดร้อน เราก็มองว่าคนนั้นไม่ดีเกร เมื่อมีผู้ใดมาช่วยเหลือเกื้อกูลตัวเราให้เป็นสุขสบาย เราก็มองว่าคนนั้นเป็นคนดี เป็นคนมีคุณเกื้อกูลตัวเราอย่างง่าย ๆ ดังกล่าวนี้นี้ เป็นเครื่องแสดงว่าทุกๆ คนต่างก็มีสามัญสำนึกบอกตัวเองอยู่ว่า ความดีและความชั่วมีจริง เพราะเรารู้สึกตัวของเราเองว่า คนนั้นทำดีแก่เรา คนโน้นทำชั่วร้ายแก่เรา และในทำนองเดียวกัน ตัวเราเองก็มีความรู้สึกเหมือนกันว่า ตัวเราเองทำดีหรือไม่ดีอย่างไร จนถึงบางทีรู้สึกภูมิใจในความดีของเราหรือเสียใจในความชั่วของเรา ในเมื่อเกิดรู้สึกตัวขึ้นอันความดี หรือความชั่วที่ตัวเราเองทำ หรือที่คนอื่นทำซึ่งปรากฏในความรู้สึกของเรานั้น คืออะไรเล่า ก็คือกรรมนั่นเองเป็นกุศลกรรม (กรรมดี) บ้างเป็นอกุศลกรรม (กรรมชั่ว) บ้างฉะนั้น กรรมจึงมีจริง และมีตัวอยู่จริง เพราะติดอยู่ในความรู้สึกในจิตใจของตัวเราเอง ท่านผู้ทำความดีให้แก่เรา เช่น มารดาบิดาและผู้มีอุปการคุณทั้งหลาย พระคุณของท่านเหล่านี้ย่อมติดอยู่ในจิตใจของตัวเรา เกิดเป็นความกตัญญู (รู้พระคุณที่ท่านได้ทำ) และกตเวทิตี (ประกาศพระคุณที่ท่านได้ทำแล้ว คือการตอบแทนพระคุณท่าน) ในทางตรงกันข้าม เมื่อใครทำไม่ดีต่อเราก็มักจะติดใจตัวเรา กลายเป็นผูกเวรกันต่อไปได้เหมือนกัน กรรมของคนอื่นยังติดใจตัวเราเองอยู่ได้ถึงเช่นนี้ โฉนดกรรมของเราเองจะติดใจตัวของเราเองอยู่ไม่ได้ เราไม่สามารถจะแก่งัดกรรมของเราได้ ถึงจะลืมไปแล้วก็ยังฝังอยู่อย่างลึกซึ้งในจิตใจ เพราะกรรมเกิดจากเจตนาของเรา จึงเป็นรอยจารึกของจิตใจเมื่อรู้สึกว่าการมีจริง ทำดีเมื่อใดเป็นกรรมดีเมื่อนั้นทำไม่ดีเมื่อใดเป็นกรรมชั่วเมื่อนั้น ปัญหาต่อไปจึงมีว่ากรรมวิบากคือผลของกรรมมีหรือไม่ และมีอย่างไร คิดดูง่ายในเวลาสอบไล่ เมื่อได้รับข้อสอบการที่ตอบได้สอบได้เป็นผลดี เกิดจากความตั้งใจเรียนดีนี้แหละคือกรรมดี ทำให้เกิดผลดีคือสอบไล่ได้ ถ้าตรงกันข้ามเรียนอย่างเหลวไหลจนถึงสอบไม่ได้ นี่เป็นกรรมชั่ว ทำให้เกิดผลชั่วคือสอบตก ฉะนั้น ผลของกรรมจึงมีอยู่จริง และมีตามชนิดของกรรม คือผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่ว

เกิดจากกรรมชั่วเพราะกรรมดีย่อมให้ผลดี กรรมชั่วย่อมให้ผลชั่วเสมอ ไม่สับสนกัน เหมือนอย่างต้นมะม่วงให้ผลเป็นมะม่วง ต้นขนุนให้ผลเป็นขนุน เป็นไปตามชนิดแต่ยังมีปัญหาต่อไปอีก กรรมและกรรมวิบากนั้นเป็นของใคร คิดดูง่าย อย่างการเรียนการสอนดังกล่าวแล้วต้องมีความเข้าใจเรื่องกรรมที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต

จุดเด่น ความเข้าใจเรื่องกรรม ด้านรูปแบบของหนังสือเป็น แบบใช้เรียนเพื่อศึกษา สะดวกกับการอ่าน สารบัญของหนังสือ มีความชัดเจนในแต่ละบท รูปแบบของตัวหนังสือ อ่านง่าย มีภาพประกอบอย่างสวยงาม ทำให้ผ่อนคลายในการอ่านแบบสบายๆ ไม่เครียด ผู้เขียนได้นำเอาชื่อเรื่องความเข้าใจเรื่องกรรม มานำเสนอเป็นบทแรกความเบื้องต้นเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องกรรม เอกลักษณะของนักกวีนิพนธ์ทั้งหลาย และความเข้าใจเรื่องกรรมซึ่งเป็นเรื่องความเชื่อของชาวบ้านในวิถีชีวิตของพื้นบ้าน ตลอดจนการดำเนินชีวิตทั้งหลายและความเข้าใจเรื่องกรรม นี่ส่วนมากเป็นความเชื่อในพระพุทธศาสนา และความเข้าใจเรื่องกรรม ซึ่งเป็นหัวใจ ของหนังสือเล่มนี้ การวางรูปแบบนี้ เสนอจากง่ายไปหายาก จะเห็นได้จาก นำเอาเรื่องของกรรม และสมาธิที่ถูกต้องและความสุขจากการมีสติและสมาธิที่ถูกต้องแต่ละท้องถิ่นมาเขียนในบทแรก ๆ แล้ว แทรกหลักธรรม สติและสมาธิที่ถูกต้องในบทหลัง หนังสือเล่มนี้ ได้อธิบายประเด็นสำคัญของแต่ละเรื่องให้เห็นเป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงกล่าวว่า หนังสือเล่มนี้มีรูปแบบ ที่มีความชัดเจนมากในเรื่องของความเข้าใจเรื่องกรรมดีและความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา

จุดด้อย จุดที่เห็นควรนำเสนอ ควรศึกษาในประเด็น การเปรียบเทียบคนและความเข้าใจเรื่องกรรม และกรรมที่ถูกต้องในกลุ่มอื่นที่มียังขาดการใช้หรือความเข้าใจเรื่องกรรมในการทำงานที่ต่างกันออกไป หรือ แตกต่างกัน การนำหลักการและวิธีการไปปรับใช้ ได้ผลแตกต่างกันอย่างไร การเปรียบเทียบระหว่างคนที่มีสติและสมาธิที่ถูกต้อง และคนที่มีความเข้าใจเรื่องกรรมมีความ ต่างกันควรวิเคราะห์ จากสภาวะแวดล้อมและประสบการณ์การ จึงไม่เชื่อเรื่องกรรม ในจิตใจที่มีสามัญสำนึกของทุกๆ คน ย่อมมีความรู้สึกรู้ว่ามีความดีความชั่ว มีผลของความดีความชั่ว และผู้ทำนั้นเองเป็นผู้มีความดีความชั่วติดตัวอยู่ เพราะใครทำกรรมอันใดกรรมนั้นย่อมจารึกอยู่ในจิตใจ และผู้ทำนั้นเองต้องเป็นผู้รับผลคือรับผิชอบต่อการกระทำของตน ความพิสดารในเรื่องนี้ได้แสดงแล้ว แต่การที่คนไม่น้อยยังไม่มี ความเชื่อตั้งมั่นลงไปในการมตาหลักที่กล่าว ซึ่งรวบรัดโดยย่อว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" ก็เพราะเหตุ 2 ประการ คือ 1.)

ความลำเอียงเข้ากับตนเอง หรือถือเอาแต่ใจตน 2.) ไม่เห็นผลสนองที่สาสมทันตาทันใจ ความลำเอียงเข้ากับตนเองนั้น คือมุ่งประโยชน์ตน หรือมุ่งจะได้เพื่อตนเท่านั้น ไม่คำนึงถึงความเสียหายทุกข์ยากของผู้อื่นดังเช่นเมื่อโกรธขึ้นมาก็ทำร้ายเขา เมื่ออยากได้ขึ้นมาก็ลักของเขา เมื่อทำได้สำเร็จดังนั้นก็มีความยินดีและอาจเข้าใจว่าทำดี แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่อยากให้ใครมาทำร้ายตัวเรามาลักของเรา ถ้าใครมาทำเข้าเราก็คงต้องว่าเขาไม่ดี ถึงเราจะไปยั่วให้เขาโกรธ เมื่อเขาโกรธขึ้นมาทำร้ายร่างกายเราเราก็คงว่าเขาไม่ดีอยู่นั่นเอง การกระทำอย่างเดียวกัน จะดีบ้าง ไม่ดีบ้างอย่างไรได้ เหมือนอย่างการทำร้ายร่างกาย การลักทรัพย์ เมื่อเราทำแก่เขาได้ก็ก็เป็นดี แต่ถ้าเขาทำแก่เราเป็นไม่ดี จะเป็นดังนี้หาถูกต้องไม่เพราะเป็นการที่เราพูดเอาเองอย่างไม่ยุติธรรม แต่การลำเอียงเข้ากับตนเอง ข้อนี้แหละเป็นเหตุสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้คนเป็นอันมากยังประกอบกรรมชั่ว เพื่อประโยชน์แก่ตนเอง หรือประโยชน์แก่ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับตนถึงจะมีกรรมศรัทธาอยู่อย่างผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนามีอยู่ทั่วไปก็ตาม เมื่อความมุ่งจะได้ (โลภะ) ความโกรธแค้นขัดเคือง (โทสะ) ความหลงผิด (โมหะ) มีกำลังแรงกล้ากว่ากำลังศรัทธา คนก็ประกอบกรรมที่ชั่วได้ สุดแต่ใจที่อยากได้ที่โกรธ ที่หลง จะฉุดชักนำไป ที่เป็นเช่นนี้ไม่ใช่เพราะไม่มีความรู้สึกสำนึกในความคิดชั่ว ก็มีความรู้สึกสำนึกเหมือนกันแต่ไม่มีกำลังใจในฝ่ายสูงที่จะห้ามกำลังใจในฝ่ายต่ำ จึงยับยั้งตนเองไว้ไม่ได้มีคนเป็นอันมาก เมื่อทำไปแล้วเกิดเสียใจในภายหลัง ดังเช่นเมื่อทำอะไรลงไปในขณะที่อยากได้

หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือที่กล่าวถึงเรื่อง ความเข้าใจเรื่องกรรม อย่างมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจะต้องมีคัมภีร์หรือพระสูตรในพระไตรปิฎกเป็นชุมทรัพย์ทางภูมิปัญญาของมนุษย์ต้องมีความเข้าใจเรื่องกรรม คือ มีความ รักหรือความพอใจในงานนั้น มีความขยันหมั่นเพียร การเอาใจใส่ดูแลและหมั่นไตร่ตรองพิจารณา ทบทวนอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังสอนให้มองเห็น คุณค่าของการทำงาน งานนั้นก็จะเป็นเรื่อง สนุกและมีคุณภาพ เพื่อประโยชน์แก่สาธารณชน เป็นการเผยแผ่คำสอนธรรม สร้างความเข้าใจที่ ถูกต้อง และให้หลักนำทางในการใช้ชีวิตในสังคม ปัจจุบัน ซึ่งมีการตีพิมพ์หนังสือ เป็นการรับรองการันตีเป็นอย่างดีของเนื้อหา ประกอบกับผู้เขียนที่มีความรู้ครบถ้วน ทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธในทางพระพุทธศาสนา ที่เป็นรูปแบบของความเข้าใจเรื่องกรรม โดยแท้ ผู้เขียน ใช้ประสบการณ์ที่

เป็นอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญหลาย ด้าน เป็นนักวิชาการ นักบรรยายธรรมะ นักเขียน นักพูด และ นักปฏิบัติธรรม ที่ทำให้เรื่องที่ยากแก่ การเข้าใจให้เป็นเรื่องง่าย เข้าใจอย่างชัดเจนหายข้อสงสัย ในทุกประเด็นทางภูมิปัญญาในพระพุทธศาสนาของมนุษยชาติได้ที่ต้องมีความเข้าใจเรื่องกรรม ในการดำเนินชีวิตได้รู้บาป บุญ คุณโทษ รู้ความชั่ว รู้ความดี ขึ้นอยู่กับการกระทำหรือกรรม

สรุป

ความเข้าใจเรื่องกรรม เมื่อคิดพิสูจน์ด้วยสามัญสำนึก ตามเหตุผลอย่างง่ายๆ ในเรื่อง ความดีความชั่วต่างๆ ไปที่มีอยู่เฉพาะหน้าก็จะเห็นได้แล้วว่า 1. กรรมมี คือมีความดีความชั่วใน การทำของทุกๆ คน 2. กรรมวิบากมี คือมีผลดีของความดี มีผลชั่วของความชั่ว 3. กรรมเป็น ของผู้ทำ คือใครทำกรรมอย่างใดก็ได้ผลอย่างนั้น เมื่อกล่าวเฉพาะตัวของเราเองแล้ว เมื่อเป็น กรรมของเราเองยิ่งพิสูจน์ได้ง่าย คือนำเข้าพิสูจน์ในหัวใจของเราเอง เพราะเรารู้ตัวเราเองได้ดี แต่ข้อสำคัญเราต้องมียุติธรรม คือไม่ลำเอียงเหมือนอย่างการพิสูจน์วัตถุหรือสารในห้อง วิทยาศาสตร์เครื่องพิสูจน์ต้องใช้ได้ หรือการพิสูจน์ความผิดในโรงศาลโรงศาลก็ต้องสถิติ ยุติธรรมค่าเท่า ๆ มีกล่าวว่า "ถึงคนไม่เห็นเทวดาก็เห็น" เดียวนี้อาจเห็นว่าพ้นสมัย แต่ถ้ารู้จักคิด คำนี้ก็ยังใช้ได้ คือเทวดาในดวงใจของเราเอง หมายความว่าความมีหิริ (ละอายใจ)และ โอตตัปปะ (เกรงบาป) ซึ่งท่านเรียกว่าเป็นเทวธรรม(ธรรมของเทวดา หรือธรรมที่ทำให้เป็น เทวดา)ใจที่มีละอายมีเกรงบาป คือความชั่วช้าต่าง ๆนี้แหละคือเทวดา แต่ใจกระด้างด้าน หยาบช้า แข็งกร้าว ชั่วร้าย อาจมองไม่เห็น ภาษิตมอญมีกล่าวว่า "เมื่อกาจับที่ใบต้นหญ้า ด้วย คิดว่าไม่มีใครเห็นถึงกระนั้นก็มีผู้เห็นอยู่ถึงสองเป็นอย่างน้อย" ผู้เห็นทั้งสองในภาษิตมอญนี้คือ ใคร ขอให้คิดเอาเอง ถ้าคิดไม่เห็นก็ให้ส่องหน้าในกระจกก็จะเห็นผู้ที่เห็นกา แม้พระพุทธภาษิต ก็มิกล่าวว่า "ชื่อว่าที่ลับย่อมไม่มีแก่ผู้ทำชั่ว"

เอกสารอ้างอิง

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2553). ความเข้าใจเรื่องกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.